

רמב"ם

הלכות קורבן פסח

הלכה	פרק א
א	מצות עשה לשחוט את הפסח בארבעה עשר לחדש ניסן אחר חצות ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים בלבד זכר בן שנה ואחד האיש ואחד האשה חייבין במצוה זו.
ב	ומי שביטל מצוה זו בזדון ועבר יום ארבעה עשר ולא הקריב והוא לא טמא ולא בדרך רחוקה הרי זה חייב כרת ואם ביטלה בשגגה פטור.
ג	אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים אף בשעת היתר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת יחיד וכל המקריב את הפסח בבמת יחיד לוקה שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך מפי השמועה למדו שזו אזהרה לשוחט בבמת יחיד אפילו בשעת היתר הבמות.
ד	שחיטת הפסח אחר חצות ואם שחטו קודם חצות פסול ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים אחר שמקטירין קטרת של בין הערבים ואחר שמטיבין את הנרות מתחילין לשחוט את הפסחים עד סוף היום ואם שחטו אחר חצות קודם תמיד של בין הערבים כשר ויהיה אחד ממרס בדם הפסח עד שיזרק דם התמיד ואחר כך יזרוק דם הפסח אחריו ואם נזרק דם הפסח קודם דם התמיד כשר.
ה	השוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי שלא יזבח הפסח והחמץ קיים אחד השוחט ואחד הזורק את הדם ואחד המקטיר את האימורין אם היה ברשות אחד מהם או ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה כזית חמץ בשעת הקרבתו הרי זה לוקה והפסח כשר.
ו	דם הפסח טעון שפיכה כנגד היסוד ואחר ששופכים דמו מפשיטים אותו וקורעין את בטנו ומוציאין את אימוריו ומקטירין אותן חלבין כל זבח וזבח לבדו ובעל הזבח נוטל פסחו עם העור שלו ומביא לביתו לירושלים וצולוהו ואוכל לערב.
ז	המניח אמורים ולא הקטירן עד שלנו ונפסלו בלינה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא ילין חלב חגי עד בקר ואף על פי שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה.
ח	ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר בד"א כשחל ארבעה עשר להיות בשבת שהרי חלבי שבת קריבין ביום טוב אבל אם חל ארבעה עשר להיות בחול אין מקטירין חלבי חול ביום טוב.
ט	הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל ואין פוחתין משלשים בני אדם בכל כת וכת.
י	היו הכל חמשים נכנסים בתחלה שלשים ושוחטין ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה וחוזרין ויוצאין עשרה ונכנסין עשרה.
יא	היו פחות מחמשים אין שוחטין את הפסח לכתחלה [ואם שחטו כשר] ואם שחטו כולן בבת אחת כשר כיצד נשחט נכנסה הכת הראשונה עד שתתמלא העזרה ונועלין דלתות העזרה ומתחילין לשחוט את פסחיהן וכל זמן שהן שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל אם גמרו ההלל ועדיין לא שלמה הכת מלהקריב שונים ואם שנו ולא שלמו להקריב משלשין ומעולם לא שלשו.
יב	על כל קריאה וקריאה תוקעין שלש תקיעות בחצוצרות תקיעה תרועה ותקיעה הואיל ואין לו נסכים לתקוע בשעת ניסוך תוקעין בשעת שחיטה:
יג	הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהן מזרקי כסף ומזרקי זהב שורה שכולה כסף כסף שורה שכולה זהב זהב ולא היו מעורבים כדי שיהיה להם נוי ולא היו למזרקין שולים כדי שלא יניחום ויקרש הדם.
יד	שחט השוחט וקיבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה עד שיגיע הדם אצל כהן הקרוב למזבח שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד ומקבל מזרק אחד מלא ואח"כ מחזיר את הריקן ותולין ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הצואה והפרש ומוציא את האימורין ונותנן בכלי ומולחן ומקטירן הכהן על גבי המזבח וכיצד תולין ומפשיטין מסמרות של ברזל היו קבועין בכותלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין וכל מי שלא מצא מקום לתלות מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט.

רמב"ם

- טו** שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויוצאת כת הראשונה ונכנסה שנייה יצאת שנייה ונכנסה שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה שנייה ושלישית שלמה כת שלישית ויצאת רוחצים את העזרה.
- טז** חל ארבעה עשר להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא.
- יז** אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת אלא כת הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית והשנייה יוצאין בפסחיהן ויושבין בחיל והשלישית עומדין במקומן בעזרה ושוהים הכל עד מוצאי שבת והולך כל אחד בפסחו לביתו.
- יח** שחיטת הפסח וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלבי דוחין את השבת שאי אפשר לעשותן קודם השבת שהרי קבוע לו זמן שנאמר במועדו אבל הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחיכת יבלתו בכלי אינן דוחין את השבת שהרי אפשר לעשותן קודם השבת ואם יכול לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך ואם היתה יבשה חותכה אפילו בכלי שאין שבות במקדש כלל וכן צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת שהרי אפשר לעשותן לאחר השבת.
- יט** שכח ולא הביא סכין לא יביאנה בשבת אלא נותנה בין קרני הכבש או בצמר ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם ואע"פ שהוא מחמר בשבת מחמר כלאחר יד הוא ומפני המצוה מותר במה דברים אמורים כשלא הקדיש פסחו עדיין ולא אמר זה פסח אבל אם הקדישו לא יביא סכין עליו מפני שהוא עובד בקדשים ומפני מה התירו להקדיש פסחו בשבת הואיל וקבוע לו זמן מותר להקדישו בשבת וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום טוב ואינו חושש.
- כ** השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טריפה הרי זה שוחט אחר בין בחול בין בשבת אפילו מאה זה אחר זה שוחט והולך עד שיכשר אחד או עד שתחשך וידחה לשני שהרי אנוס הוא.
- הלכה פרק ב**
- א** אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו שנאמר תכוסו על השה מלמד שמתמנים עליו כשהוא חי ואלו המתמנים על הפסח הם הנקראים בני חבורה.
- ב** יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר והוא שיהיה ראוי לאכול את כולו ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על יחיד שנאמר יעשו אותו.
- ג** אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכול היה אחד מבני חבורה קטן או זקן או חולה אם יכול לאכול כזית שוחטין עליו ואם לאו אין שוחטין עליו שנאמר איש לפי אכלו עד שיהיה ראוי לאכול אפילו חבורה של מאה ואין כל אחד מהן יכול לאכול כזית אין שוחטין עליהן
- ד** אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים מפני שלא תהיה קלות ראש ביניהן אבל עושים חבורה כלם נשים אפילו בפסח שני או כולה עבדים ושוחטין על הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה לא שתהיה חבורה כולה קטנים שאינן בני דעת וכן אין עושין חבורה כולה חולים או זקנים או אוננים אע"פ שהן יכולין לאכול הואיל ואכילתם מעוטה שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פיסול ואם עברו ושחטו על חבורה זו כשר וכן אין עושין חבורה כולה גרים שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פיסול ואם שחטו עליהן כשר.
- ה** שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד מהן יכול לאכול כזית או ששחטו לערלים או לטמאים פסול שחטו למי שיכול לאכול ולמי שאינו יכול לאכול כזית למנוייו ושלא למנוייו למולים ולערלים לטהורים ולטמאים כשר שאלו הראויין לו אוכלין כהלכה והאחרים כאילו לא חשב עליהם.
- ו** שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול שהזריקה חמורה שהיא עיקר הקרבן שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שהרי יש מחשבת ערלים בזריקה שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלים בזריקה.
- ז** מי שהוא בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה או חולה בשעת שחיטה ובריא בשעת זריקה אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהיה בריא משעת שחיטה עד שעת זריקה.

רמב"ם

ח שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו שוחטע"יבנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולאע"יאשתו אלא מדעתן ואם שתקו ולא מיחו הרי זה מדעתן.

ט שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים והלכו ושחטו הן לעצמן יוצאין בשל רבן.

י שחטע"יאשתו ובנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים ושחטו הן לעצמן אין לך מיחוי גדול מזה ואינן יוצאין אלא בשל עצמן.

יא האשה שהיא בבית בעלה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל בעלה היתה נחפזת ללכת לבית אביה ברגל הראשון הסמוך לנישואיה כדרך כל הבנות ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל אביה מכאן ואילך תאכל ממקום שהיא רוצה והוא שתברור לה מקום שתרצה בשעת שחיטה וכן יתום ששחטו עליו אפוטרופסין יאכל ממקום שהוא רוצה בד"א ביתום קטן אבל גדול נעשה כממנה עצמו על שני פסחים והממנה עצמו על שני פסחים אינו אוכל אלא מן הנשחט ראשון.

יב עבד של שני שותפין בזמן שמקפידין זה על זה שלא יגנבנו לא יאכל משל שניהן ואם אינן מקפידין ממקום שירצה יאכל.

יג מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו עד שיעשה כולו בן חורין.

יד עד כמה נמנים על הפסח עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט כיון שנשחט אינו יכול למשוך את ידו שהרי נשחט עליו נמנו עליו וחזרו אחרים ונמנו עליו ראשונים שיש להם כזית אוכלים ופטורים מעשות פסח שני ואחרונים שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אחד אינן אוכלין וחייבים לעשות פסח שני.

טו הממנה אחרים עמו על חלקו ולא ידעו בהן בני החבורה הרי בני החבורה רשאים ליתן לו חלקו אחר שיצלה בעת האכילה ובני החבורה אוכלין משלהן והוא אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שנייה וכן בני החבורה שהיה אחד מהם גרגרן רשאים להוציאו מהן ונותנין לו חלקו ויאכלהו בחבורתו ואם אינו זולל אינן רשאים ליחלק.

הלכה פרק ג

א האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח אף על פי שדרך רבו לשחוט טלה בכל שנה והלך ושחט עליו גדי או שהיה דרכו לשחוט גדי והלך ושחט עליו טלה הרי זה יאכל ממנו שהרי לא פירש ואמר לו שחוט לי ממין פלוני הלך ושחט גדי וטלה אינו אוכל משניהן אלא יצאו לבית השריפה שאין נמנין על שני פסחים ואם היה מלך או מלכה ואמר לעבדו לשחוט עליו ושחט גדי וטלה יאכל מן הראשון משום שלום מלכות.

ב האומר לשלוחו צא ושחוט עלי את הפסח וקבע לו גדי או טלה ושכח מה אמר לו רבו הרי זה שוחט גדי וטלה ואומר אם גדי אמר לי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי טלה שלו וגדי שלי שכח השולח מה אמר לו שניהן יצאו לבית השריפה ואם שכח השולח קודם שיזרק הדם חייבין לעשות פסח שני שכח אחר שנזרק הדם פטור מלעשות פסח שני וכן הדין באומר לעבדו צא ושחוט עלי וקבע לו ושכח העבד מה אמר לו רבו והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה ויאמר לו שחוט שניהן כדי שתשחוט כמו שאמר לו רבך והרי אחד מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום אם עשה הרועה כך אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמו שביארנו.

ג בני חבורה שאמרו לאחד צא ושחוט לנו את הפסח ואמר הוא להן ואתם שחטו עלי ושחטו הם ושחט הוא כלם אוכלין מזה שנשחט ראשון והאחרון יצא לבית השריפה.

ד חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו הלך ומצא פסח שאבד ושחטו והם לקחו פסח אחר ושחטוהו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו והשני ישרף ואם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל משלו אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת הוא אוכל משלו והן אינן אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני.

רמב"ם

ה אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ולשחטו אם איחרתי ושחטו אתם עלי הלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלהן נשחט ראשון הם אוכלין משלהם והוא אוכל עמהם והשני ישרף ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה ופטור מלעשות פסח שני.

ו אבד להן פסחם ואבד לו פסחו ואמר להן צאו ובקשו ושחטו עלי ואמרו לו צא ובקש ושחט עלינו והלך ומצא ושחט ומצאו הם ושחטו כולם אוכלין מן הראשון והשני ישרף ואם אין ידוע אי זה נשחט תחילה או ששחטו שניהם כאחד שניהן ישרפו ופטורין מלעשות פסח שני הלך הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא אמרו זה לזה כלום אע"פ שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהן על חבירו או שהיו שם רמיזות ודברים שאומדן הדעת בהן שכל אחד שימצא ישחוט על חבירו הואיל ולא פירשו ולא אמרו זה לזה כלום אינן אחראין זה לזה.

ז שתי חבורות שנתערבו פסחיהן קודם שישחטו חבורה זו לוקחין כבש אחד מן התערובות והשנייה לוקחין השני ואחד מבני חבורה זו בא אצל אלו ואחד מבני שנייה בא אצל הראשונה וכל חבורה מהן אומרות לזה האחד שבא אצלם אם שלנו הוא הפסח הזה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך וכן חמש חבורות של חמשה חמשה בני אדם או עשר חבורות של עשרה עשרה מושכין להן אחד מכל חבורה לחבורה האחרת וכך הם מתנים ואומרים ואח"כ שוחטין.

ח שנים שנתערבו פסחיהן זה לוקח פסח אחד מן התערובות וזה לוקח לו אחד וזה ממנה על פסחו אחד מן השוק והאחר ממנה עמו אחד מן השוק כדי שיהיו שתי חבורות ואחר כך יבוא אחד משניהם אצל אלו ויבוא אחד מאלו אצל האחר ומתנה כל אחד עם חבירו שבא אצלו מחבורה שנייה ואומר אם שלי הוא פסח זה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי ואם שלך הוא ידי משוכה מפסח שלי ונמנית על שלך ונמצא שלא הפסידו כלום.

ט חמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יבלת בעור אחד מהן כולם יצאו לבית השריפה ואם נתערבו קודם זריקת דמן חייבין בפסח שני נתערבו אחר זריקה פטורין מלעשות פסח שני שאם הקריבו פסח שני נמצא זה שקרב בראשון קרב כשר מביא חולין לעזרה ואם נמנו כולן על פסח אחד נמצא נשחט שלא למחוייב וזה כמי שנשחט שלא למנויין ואם התנה כל אחד מהן ואמר אם אינו פסח יהיה שלמים דם הפסח בשפיכה ודם השלמים בזריקה והניתנין בזריקה אל יתנם בשפיכה לכתחילה לפיכך פטורין מפסח שני.

הלכה פרק ד

א כבר נתבאר בהלכות פסולי המוקדשין שהפסח אינו נשחט אלא לשם פסח ולשם בעליו ואם שחטו במחשבת שינוי השם פסול השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר להם לאחר זמן אותו הפסח ששחטתי עליכם שלא לשמו שחטתי ואם היה נאמן להן סומכין על דבריו ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן ורוצה להחמיר על עצמו הרי זה משובח ויביא פסח שני.

ב בשר הפסח שנטמא ונודע לו קודם זריקה אף על פי שהאימורין טהורין לא יזרוק את הדם שאין הפסח בא אלא לאכילה ואם זרק לא הורצה ואם לא נודע לו עד שנזרק הדם הורצה שהציץ מרצה על שגגת הבשר שנטמא ואינו מרצה על הזדון נטמאו מקצת האיברים שורף את הטמאים ואוכל את הטהורים נטמאו האימורים והבשר קיים זרוק את הדם והבשר נאכל לערב נטמאו הבעלים אחר שנשחט לא יזרוק את הדם ואם זרק לא הורצה לפיכך חייבין בפסח שני שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא אם נטמאה בטומאת התהום כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש.

ג הפסח שיצא מירושלים או שנטמא בארבעה עשר ישרף מיד נטמאו הבעלים או מתו או משכו את ידיהם אפילו נטמאו או מתו קודם זריקת הדם מניחין אותו עד שתעובר צורתו ואח"כ ישרף זה הכלל כל שפיסולו בגופו ישרף מיד בדם או בבעלים תעובר צורתו ואחר כך ישרף לפיכך אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני הרי זה ישרף מיד במה דברים אמורים שישירף אם נטמאו הבעלים כשנטמאו כל בני החבורה אבל אם נטמאו מקצתן זכו טהורים בחלקם של טמאים אע"פ שנטמאו מקצתן אחר שהתחילו לאכול זכו הטהורים שעדיין לא התחילו אבל אם התחילו כולן ונטמאו מקצתן לא זכו טהורים בחלקן של טמאים אלא הטהורים אוכלין חלקם וחלק הטמאים ישרף והוא הדין אם מתו מקצתן נטמא שלם או רובו שורפים אותו לפני הבירה בפני הכל כדי לביישן עד שיזהרו בו ושורפין אותו מעצי המערכה כדי שלא יחשדו אותו ויאמרו מעצי המערכה גנבו לפיכך אם ישרפוהו בקש ובקנים ורצו לשרוף משל עצמן שורפין נטמא מיעוטו וכן הנותר שורפין אותו בחצרותיהן מעצי עצמן אבל לא מעצי המערכה שלא ישארו מהן אצלם וימעלו בהן.

ד המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיפול בו מום וימכר ויביא בדמיו פסח ואם לא נפל בה מום עד שהקריב פסחו יביא בדמיו שלמים.

רמב"ם

ה הפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח אלא לשם שלמים ואם היה ממונה עם אביו עליו יביאנו לשם פסח במה דברים אמורים כשמת אביו אחר חצות ארבעה עשר אבל קודם חצות הרי זה נדחה לפסח שני מפני שהוא אונן כמו שיתבאר ויביא פסחו זה בשני.

ו מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין יקריב אי זה מהן שירצה לשם פסח והשני יקרב שלמים מצאו אחר ששחט פסחו הרי זה יקרב שלמים וכן אם המיר בזה הנמצא אחר שחיטה הרי תמורה זו תקרב שלמים אבל אם מצאו קודם שחיטת זה שהפריש הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים כמו שביארנו אם המיר בזה הנמצא בין קודם שחיטת המופרש תחתיו בין אחר שחיטה אין תמורתו קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויביא בדמיה שלמים.

ז פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת הפסח הרי הם כשלמים לכל דבר טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק מה שאין כן בפסח.

ח פסח שנתערב בשלמים יקרבו כולן שלמים נתערב בזבחים אחרים ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן שלמים ויפסיד המותר מביטו כמו שביארנו בפסולי המוקדשין נתערב בבכורות ירעו הכל עד שיפול בהן מום ויאכלו כבכור בעל מום ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערובות ויאמר כל מקום שהוא הפסח קדושתו תחול על זו ויקריבנה שלמים אם קרב פסחו.

ט המפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר עד שלא נשתחרר ונשתחרר עד שלא הביא שתי שערות והביא הרי זה מקריבו לשם פסח שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו בפסולי המוקדשין.

י המפריש מעות לפסחו והותירו יביא המותר שלמים הממנה אחרים על פסחו ועל חגיגתו הרי המעות שיקח מהן בחלקם חולין אף על פי שזה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעות לפסחו ולקח ממנו המעות ומנהו על פסחו הרי המעות חולין שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן וחגיגתן.

יא עצים של צליית הפסח כפסח וכן מצה ומרור הואיל והן מכשירי הפסח הרי הם כפסח ואם לקח ממעות הפסח ממי שמנה אותן עמו כדי למנותן עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעצים שצולה בהן הרי המעות חולין.

הלכה פרק ה

א מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח שאין שוחטין עליו או שהיה בדרך רחוקה או נאנס באונס אחר או ששגג ולא הקריב בראשון הרי זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערבים ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמו ודוחה את השבת שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת.

ב כיצד מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת ואם שגג או נאנס אף בשני פטור הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני ואם לא הקריב בשני אף על פי ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון אע"פ שהזיד בשני אינו חייב כרת שכבר נפטר בפסח ראשון מן הכרת.

ג ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו את הדם אע"פ שבא לערב לא הורצה וחייב בפסח שני.

ד טמא שיכול ליטהר בפסח ראשון שלא טבל אלא ישב בטומאתו עד שעבר זמן הקרבן וכן ערל שלא מל עד שעבר זמן הקרבן הרי זה מזיד בראשון לפיכך אם לא עשה את השני אפילו בשגגה חייב כרת.

ה כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבת אותו שנאמר המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו ואם שחט קודם שימול אותם הפסח פסול וכן טבילת אמהותיו לשם עבדות מעכבתו ודבר זה מפי הקבלה שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים.

ו הקטן אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעכבתו מלהמנות על הפסח שנאמר וכל עבד איש להוציא את הקטן.

ז גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני ואם שחטו עליו בראשון פטור.

רמב"ם

נשים שנדחו לשני בין מפני האונס והשגגה בין מפני הטומאה ודרך רחוקה הרי פסח שני להם רשות רצו שוחטין רצו אין שוחטין לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה מותר ואי זו היא דרך רחוקה חמשה עשר מיל חוץ לחומת ירושלים.

מי שהיה בינו ובין ירושלים יום ארבעה עשר עם עליית השמש חמשה עשר מיל או יתר הרי זה דרך רחוקה היה בינו ובין פחות מזה אינו בדרך רחוקה מפני שהוא יכול להגיע לירושלים אחר חצות כשיהלך ברגליו בנחת הלך ולא הגיע מפני שעכבוהו הבהמות בדחקם או שהיה בירושלים וחיה חולה ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן הרי זה אנוס ואינו בדרך רחוקה מי שהיה חבוש חוץ לחומת ירושלים והבטיחוהו לצאת לערב שוחטין עליו וכשיצא לערב יאכל בד"א כשהיה חבוש ביד ישראל אבל אם היה חבוש ביד עכו"ם אין שוחטין עליו עד שיצא ואם שחטו עליו ויצא הרי זה אוכל ואם לא יצא פטור מלעשות פסח שני שהרי נשחט עליו וכן האונן והחולה והזקן שהם יכולין לאכול ששחטו עליהן ואחר שנזרק הדם נטמאו במת והרי אינן יכולין לאכול הרי אלו פטורין מלעשות פסח שני.

הלכה פרק ו

אי זהו טמא שנדחה לפסח שני כל מי שאינו יכול לאכול את הפסח בלילי חמשה עשר בניסן מפני טומאתו כגון זבים וזבות נדות ויולדות ובוועלי נדות אבל הנוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בהן ביום ארבעה עשר הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול ולערב כשיעריב שמשו אוכל את הפסח.

טמא מת שחל שביעי שלו להיות בארבעה עשר אע"פ שטבל והוזה עליו והרי הוא ראוי לאכול קדשים לערב אין שוחטין עליו אלא נדחה לפסח שני שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא מפי השמועה למדו ששביעי שלהן היה ועל זה שאלו אם ישחט עליהן והם יאכלו לערב ופירש להן שאין שוחטין עליהן במה דברים אמורים בשנטמא בטומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן אבל אם היה טמא בשאר טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו וכשיעריב שמשו אוכל פסחו.

זב שראה שתי ראיות וספר שבעה ימים וטבל בשביעי שוחטין עליו והוא אוכל לערב ואם ראה זב אחר שנזרק הדם הרי זה פטור מלעשות פסח שני וכן שומרת יום כנגד יום טובלת ביום השימור כמו שביארנו בביאות אסורות ושוחטין עליה והיא אוכלת לערב ואם ראתה דם אחר שנזרק דם הפסח פטורה מלעשות פסח שני ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה שהרי אינה טובלת עד ליל שמיני ואינה ראויה לאכול קדשים עד ליל תשיעי.

מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן בארבעה עשר שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן בארבעה עשר בניסן בין קודם שחיתת הפסח בין אחר שחיתתו ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמה יפשעו ולא יקריבו אותם.

מצורע שחל שמיני שלו להיות בארבעה עשר וראה קרי בו ביום הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים ומביא קרבנותיו ואף על פי שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים הואיל ואיסורו להכנס שם מדבריהם כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש ויום זה הוא יום הקרבת הפסח במועדו יבוא עשה שיש בו כרת וידחה איסור של דבריהם.

טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת אין מזין עליו אלא למחר ואפילו חל שביעי שלו להיות בשלשה עשר בניסן והוא שבת ידחה ליום ארבעה עשר ומזין עליו ואין שוחטין עליו כמו שביארנו אלא ידחה לפסח שני והלא איסור הזייה בשבת משום שבות והפסח בכרת והיאך יעמידו דבריהם במקום כרת מפני שביום שהוא אסור בהזייה משום שבות אינו זמן הקרבן שחייבין עליו כרת לפיכך העמידו דבריהן במקומן אע"פ שהדבר גורם לעתיד לבוא לעמוד במקום כרת.

ישראל ערל שמל בערב הפסח שוחטין עליו אחר שמל אבל גר שנתגייר ביום ארבעה עשר ומל וטבל אין שוחטין עליו שאינו אוכל לערב והרי הוא כפורש מן הקבר שצריך שבעה ימים ואח"כ יטהר גזירה שמה יטמא גר זה למת לשנה הבאה ביום ארבעה עשר ויטבול ויאכל לערב ויאמר אשתקד כך עשו לי ישראל כשמלתי טבלתי ואכלתי לערב והלא גזירה זו מדבריהם ופסח בכרת והיאך העמידו דבריהם במקום כרת ביום הקרבן שהוא יום ארבעה עשר מפני שאין הגר מתחייב במצות עד שימול ויטבול ואינו טובל עד שירפא מן המילה כמו שביארנו בענין הגירות לפיכך העמידו דבריהם במקום זה שהרי זה המל יש לו שלא לטבול עד שיבריא ולא יבוא לידי חיוב כלל.

מי שבא בבית הפרס הרי זה מנפח והולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו ואף על פי שהלך בבית הפרס שטומאת בית הפרס מדבריהן כמו שביארנו בהלכות טמא מת ולא העמידו דבריהם במקום כרת כמו שביארנו וכן בית הפרס שנדוש טהור לעושה פסח.

רמב"ם

ט האונן ראוי לאכול הפסח לערב מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת בדבר זה אלא שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל כדי שיפרוש מאנינותו ולא יסיח דעתו בד"א שמת לו המת אחר חצות שכבר נתחייב בקרבן פסח אבל אם מת לו המת קודם חצות אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני ואם שחטו עליו וזרקו הדם טובל ואוכל לערב מת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר הרי הוא ביום קבורה אונן מדבריהם ואינו תופס לילו מדבריהם לפיכך שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים ויום שמועה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה לפיכך מי שלקט עצמות מתו ביום ארבעה עשר או ששמע שמת לו מת שוחטין עליו וטובל ואוכל בקדשים לערב.

י מי שחופר בגל לבקש על המת אין שוחטין עליו שמא ימצא שם המת בגל והרי הוא טמא בשעת שחיטה שחטו עליו ולא נמצא שם מת הרי זה אוכל לערב נמצא שם מת אחר שנזרק הדם אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת זריקת הדם כגון שהיה גל עגול הרי זה חייב בפסח שני ואם ספק הדבר ושם לא היה עומד על הטומאה בעת זריקה ולא נטמא אלא אחר זריקה הרי זה פטור מפסח שני.

יא מי שעבר בדרך ומצאו מת מושכב לרוחבה של דרך אם היה המת טומאת התהום אע"פ שהוא טמא לתרומה הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו ואף על פי שאפשר שנגע הואיל והיא טומאת התהום טהור לפסח ואע"פ שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה עושה פסחו עד שידע בודאי שנטמא בו במה דברים אמורים כשהיה מהלך ברגליו שהרי אפשר שלא יגע אבל אם היה רוכב או טעון משא הרי זה טמא אף על פי שהיא טומאת התהום לפי שאי אפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל וכבר ביארנו טומאת התהום בהלכות נזירות.

יב מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואח"כ נודע לו שהיה טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני ודבר זה הלכה מפי הקבלה אבל אם נודע לו שהיה טמא בטומאה ידועה חייב בפסח שני.

יג מי שנטמא במת והוזה עליו שלישי ושביעי ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום ולא ידע ועשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהוא טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני שכיון שטבל בשביעי פסקה טומאה הראשונה אבל אם נטמא בטומאת התהום בשני לטומאתו ולא ידע עד שעשה הפסח הרי זה חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא עד שיהיה טהור ודאי שרגלים לדבר.

הלכה פרק ז

א רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או כלי שרת טמאים טומאת מת אינן נדחין אלא יקריבו כולן הפסח בטומאה הטמאים עם טהורים שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם יחידים נדחים ואין הצבור נדחה ודבר זה בטומאת המת בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש.

ב היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת כולן עושין בראשון והטהורים עושין לעצמן והטמאים עושין לעצמן בטומאה ואוכלין אותו בטומאה ואם היו טמאי המת עודפין על הטהורים אפילו אחד יעשו כולן בטומאה.

ג היו האנשים מחצה טמאי מת ומחצה טהורים ובזמן שאתה מונה הנשים בכלל האנשים יהיו הרוב טהורים והטהורים עושים את הראשון והטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני אין עושין ראשון מפני שהן מיעוט ואין עושין את השני מפני שהנשים בשני רשות ונמצאו הטמאים מחצה ואין מחצה עושין את השני.

ד היו רוב הקהל זבים ומצורעים ובוועלי נדות ומיעוטן טמאי מת אותן טמאי מת אינן עושין בראשון לפי שהן מיעוט ואין עושין השני שאין היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון וכאן הואיל ולא עשה רוב הקהל בראשון לא יעשו אלו המיעוט הטמאים למת את השני.

ה היו רוב הקהל טמאי מת ומיעוטן זבים וכיוצא בהן טמאי מת עושין את הראשון והזבין וכיוצא בהן אינן עושין לא את הראשון ולא את השני אינן עושין בראשון שאין נדחית בצבור אלא טומאת המת בלבד ואינן עושין בשני שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה אבל אם נעשה ראשון בטומאה אין שם פסח שני.

ו היו שליש הקהל טהורים ושליש זבים וכיוצא בהם ושליש טמאי מת אותן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את השני אינן עושין ראשון שהרי הן מועטים לגבי טהורים עם הזבים ובשני לא יעשו שהרי מיעוט עשו בראשון כמו שביארנו כיצד משערים הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים אין משערין בכל האוכלין שאפשר שיהיו עשרים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביד אחד לשחוט עליהן אלא משערין בכל הנכנסים לעזרה ועד שהן מבחוץ קודם שתכנס כת הראשונה משערין אותן.

רמב"ם

יחיד שנטמא בספק רשות היחיד כמו שיתבאר במקומו הרי זה ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וצבור שנטמא בספק רשות היחיד יעשו כולן בטומאה.

פסח שהקריבוהו בטומאה הרי זה נאכל בטומאה שמתחילתו לא בא אלא לאכילה ואינו נאכל לכל טמא אלא לטמאי מת שנדחת להם הטומאה הזאת ולכיוצא בהן מטמאי מגע טומאות אבל הטמאים שהטומאה יוצאה עליהן מגופן כגון זבים וזבות נדות ויולדות ומצורעים לא יאכלו ממנו ואם אכלו פטורין מפי השמועה למדו שהנאכל לטהורין חייבין עליו משום טומאה והנאכל לטמאין אין חייבין עליו משום טומאה אפילו אכלו טמאי המת מהאימורים שלו פטורין בד"א שהפסח יאכל בטומאה כשנטמאו הצבור קודם זריקת הדם אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם לא יאכל.

שחטוהו בטהרה ונטמאו רוב הצבור קודם זריקה זורק את הדם והפסח לא יאכל גזירה שמא יטמאו אחר זריקה בשנה אחרת ויאכלוהו בטומאה היו כלי שרת טמאים בשרץ וכיוצא בו הואיל ואינן מטמאין את האדם כמו שיתבאר במקומו אף על פי שמטמאין את הבשר לא יעשוהו אלא הטהורים ויאכל אף על פי שהוא טמא מוטב שיאכל בטומאת בשר שהיא בלאו ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם בכרת כמו שביארנו בפסולי המוקדשין.

הלכה פרק ח

אכילת בשר הפסח בליל חמשה עשר מצות עשה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו.

ואין מצה ומרור מעכבין אם לא מצאו מצה ומרור יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לבדו אבל מרור בלא פסח אינו מצוה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו.

מצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר אוכל מהן תחילה ואח"כ אוכל בשר הפסח כדי לשובע ממנו ואם לא אכל אלא כזית יצא ידי חובתו וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה עשר לחדש אייר מצות עשה שנאמר בו על מצות ומרורים יאכלוהו.

ושניהן אינן נאכלין אלא צלי אש והאוכל מהן כזית נא או מבושל בלילי פסחים לוקה שנאמר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים אכל נא ומבושל כאחת אינו לוקה אלא אחת לפי ששניהן נכללות בלאו אחד אכל ממנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנאמר כי אם צלי אש בשעה שמצוה לאכלו צלי חייב על אכילת נא ומבושל אבל מבעוד יום פטור.

אכל ממנו כזית צלי מבעוד יום עבר על מצות עשה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה ולא ביום ולא הבא מכלל עשה עשה הוא.

נא שהזהירה עליו תורה הוא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין אבל אם אכל ממנו בשר חי אינו לוקה וביטל מצות עשה שנאמר צלי אש הא שאינו צלי אסור צלהו כל צרכו עד שנתחרך ואכלו פטור.

מבושל שהזהירה עליו תורה בין שנתבשל במים בין שנתבשל בשאר משקין או במי פירות שנאמר ובשל מבושל ריבה הכל.

צלהו ואחר כך בשלו או שבשלו ואח"כ צלהו או שעשהו צלי קדרה ואכלו חייב אבל מותר לסוך אותו בין ושמן ודבש ובשאר משקין ומי פירות חוץ מן המים ומותר לטבל הבשר אחר שנצלה במשקים ובמי פירות.

אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכות שנאמר צלי אש לא צלי דבר אחר לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צולין עליו ואין צולין אותו בשפוד של מתכת שהרי השפוד כולו חם וצולה מקומו.

הסיק את התנור וגרף את כל האש ותלהו בתנור וצלהו הרי זה אסור שאין זה צלי אש חתכו ותלהו על גבי גחלים הרי זה צלי אש צלהו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריה הרי זה אסור שאין זה צלי אש כיצד צולין אותו תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו בשפוד של עץ ותולהו לתוך התנור והאש למטה ותולהו כרעיו ובני מעיו בתנור חוצה לו ולא יתנם בתוכו שזה כמין בישול הוא ושפוד של רמון היו בוררין לצלייתו כדי שלא יזרוק את מימיו ויבשלהו.

נגע הבשר בחרסו של תנור יקלוף את מקומו מפני שהוא צלי החרס.

רמב"ם

- יב** נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול את מקומו שכל המרק והליחה שתפרוש ממנו כשיצלה אסורה שהרי אינה בשר צלי.
- יג** נטף מרוטבו על הסלת יקלוף את מקומו וישליכנו.
- יד** סכו בשמן של תרומה אם חבורת הכהנים יאכלו ואם של ישראל אם חי הוא ידיחנו וינגב ואם צלי יקלוף את החיצון סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה שאין פודין מעשר שני בירושלים כמו שביארנו במקומו ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערובות אפילו גדי וטלה.
- טו** כבר ביארנו בכמה מקומות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר וכבר ביארנו בהלכות חמץ ומצה שהוא טעון הלל בשעת אכילתו ושאר בני חבורה חוזרין ואוכלין אחר שנרדמו בשינה אפילו בתחילת הלילה.
- הלכה פרק ט**
- א** כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת ואין מוציאין ממנו מן החבורה שיאכל בה והמוציא ממנו כזית בשר מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר לוקה שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה והוא שיניחנו בחוץ שהוצאה כתובה בו כשבת לפיכך צריך עקירה והנחה כהוצאת שבת ואין מוציא אחר מוציא בפסח שכיון שהוציא הראשון נפסל מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ והאגף עצמו שהוא עובי הפתח כלחוץ החלונות ועובי הכותלים כלפנים הגגים והעליות אינן בכלל הבית.
- ב** בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו בין בזדון בין בשגגה נאסר באכילה והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומות ירושלים שהכל כטריפה ולוקין על אכילתו כמו שביארנו במעשה הקרבנות אבר שיצא מקצתו חותך הבשר ויורד עד שמגיע לעצם וקולף את הבשר כל שבפנים יאכל וכל שבחוץ ישרף כשהוא מגיע לעצם חותך בקופיץ אם היה שאר קדשים ואם היה פסח שאסור לשבור בו עצם קולף עד הפרק ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק ומשליכו לחוץ.
- ג** שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד צריכה כל חבורה מהן לעשות לה היקף שנאמר מן הבשר חוצה מפי השמועה למדו שצריך ליתן לו חוצה למקום אכילתו ואלו הופכין את פניהן אילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהן אילך ואוכלין כדי שלא יראו מעורבים.
- ד** היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית בין שתי החבורות כשהשמש עומד למזג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך אוכל מה שבפיו שאסור לאוכל לאכול בשתי חבורות ומותר לכלה להחזיר פניה מפני חבורתה ואוכלת מפני שהיא בושה לאכול בפניהם.
- ה** שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהן אינן אוכלין וכן אם היתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן אינן אוכלין עד שתסתלק שאין הפסח נאכל בשתי חבורות ואינן נעקרין מחבורה לחבורה.
- ו** בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יתר לאכול פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה אם נכנסו בשעה שדרך בני אדם לאכול הפסחים וחזר המעורר לכולן על השאר ולא באו הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתנינים לשאר ואפילו באו המתאחרין אח"כ ומצאו אלו השלשה שאכלו הכל אין משלמים להן כדי חלקם אבל אם נכנסו שנים בלבד הרי אלו ממתנינים במה דברים אמורים בשעת כניסתן לאכול אבל בעת שנפטרין אין אדם צריך להמתין לחבירו אפילו גמר אחד בלבד מלאכול יצא ואינו צריך להמתין.
- ז** המאכיל כזית מן הפסח בין מפסח שני למומר לע"ז או לגר תושב או לשכיר הרי זה עובר בלא תעשה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות ובן נכר האמור בתורה זה העובד אל נכר ואין מאכילין ממנו לנכרי אפילו גר תושב או שכיר שנאמר תשוב ושכיר לא יאכל בו.
- ח** ערל שאכל כזית מבשר הפסח לוקה שנאמר כל ערל לא יאכל בו בו הוא שאינו אוכל אבל אוכל הוא מצה ומרור וכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר.

רמב"ם

ט כשם שמילת בניו ועבדיו מעכבתו מלשחוט הפסח כך מעכבתו מלאכול שנאמר ומלתה אותו אז יאכל בו כיצד קנה עבד אחר שנשחט הפסח או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול אלא אחר שחיטת הפסח הרי זה אסור לאכול עד שימול אותו וכיצד יהיה הבן ראוי למילה אחר שחיטת הפסח ולא יהיה ראוי קודם שחיטה כגון שחלצתו חמה שצריך שבעת ימים מעת לעת מיום הבראתו וכגון שכאבה עינו ונרפאת אחר שחיטה או שהיה טומטום ונקרע אחר שחיטת הפסח ונמצא זכר.

הלכה פרק י

א השובר עצם בפסח טהור הרי זה לוקה שנאמר ועצם לא תשברו בו וכן נאמר בפסח שני ועצם לא תשברו בו אבל פסח שבא בטומאה אם שבר בו עצם אינו לוקה מפי השמועה למדו לא תשברו בו בטהור ולא בטמא אחד השובר את העצם בלילי חמשה עשר או ששבר בו עצם מבעוד יום או ששבר אחר כמה ימים הרי זה לוקה.

ב לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה.

ג אין חייבין אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשר או שיש בו מוח אבל עצם שאין בו מוח ושאינו עליו כזית בשר אינו חייב על שבירתו היה עליו כזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר חייב אף על פי שהמקום ששבר פנוי מבשרו.

ד השובר אחר השובר בעצם אחד לוקה.

ה השורף עצמות והמתך גידים אינו חייב משום שבירת עצם.

ו פסח שהוא נא או מבושל ושבר בו את העצם לוקה אפילו נפסל בטומאה ויציאה וכיוצא בהם יש בו איסור שבירת העצם בד"א כשהיתה לו שעת הכושר ונפסל אבל אם לא היתה לו שעת הכושר כגון שנתפגל או נעשה מחשבת זמן או מחשבת שינוי השם אין בו משום שבירת העצם.

ז שבר עצם האליה אינו לוקה שהרי אינו ראוי לאכילה.

ח הסחוסים שהם כמו עצמים רכים הרי אלו מותרין לאכלן.

ט היה גדי קטן ורך שעצמותיו רכים לא יאכל אותן שזה שובר עצם ואם אכל לוקה שאחד השובר עצם קשה או עצם רך זה הכלל כל שנאכל בשור הגדול אחר שיתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הך אחר צלייתו כגון ראשי כנפיים והסחוסים.

י גידין הרכין ססופן להקשות אע"פ שהן ראויין לאכילה עתה ונאכלין בפסח אין נמנין עליהן ונמנין על מוח שבראש מפני שיכול להוציאו בלא שבירת עצם ואין נמנין על מוח שבקולית והוא העצם הסתום משני ראשיו שהרי אינו יכול להוציאו אלא בשבירת עצם.

יא כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל וחותר העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם ואם חתכו חתיכות חתכות כשר והוא שלא יחסר אבר צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותירו ממנו עד בקר וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו.

יב כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן גדולים או קטנים זכרים או נקבות ככל זבחי השלמים וזו היא הנקראת חגיגת ארבעה עשר ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהוא בא בחול ובטהרה ובמועט אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד.

יג חגיגת ארבעה עשר רשות ואינה חובה ונאכלת לשני ימים ולילה אחד ככל זבחי שלמים ואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר מפי השמועה למדו שזה אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר שנאמר לבקר עד בקר של יום השני והמותיר אינו לוקה אלא ישורף הנותר ממנה כשאר הנותרים.

רמב"ם

בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכל התבשילין העולים עמו על השלחן מתבערין עמו ואינן נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערובת.

יד

מה בין פסח ראשון לפסח שני הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא ואינו נשחט על חמץ ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה וטעון הלל באכילתו ומביאין עמו חגיגה ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית ואינו טעון הלל באכילתו ומוציאין אותו חוץ לחבורתו ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה ושניהם דוחין את השבת וטעונין הלל בעשייתן ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור ואין מותרין מהן ואין שוברין בהן את העצם ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים מאחר שנאמר ככל חקת הפסח יעשו לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח ללמד שאינה שוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו והן המצות שבגופו והם חקת הפסח שכלל זה שנאמר במצרים שילקח הפסח מבעשור ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד.

טו